

KAKTUSI IN DRUGE SOČNICE

AKTUSI IN DRUGE SOCNICE

(Published by Cactus - friend Society of Slovenia)

SEPTEMBER-OKTOBER-NOVEMBER 1988

V S E B I N A (C O N T E N T S) :

1.	Obvestila društva	1
2.	Kaj bomo delali v septembru, oktobru in novembru?	2
3.	Encephalocarpus strobiliformis - Josip Kunej	3
4.	Sulcorebutia canigueralii - Josip Kunej	4
5.	Mimogrede pride jesen - Marija Prelec	5
6.	Kaktusi, dražji od zlata - Jure Slatner	5
7.	Stapelia Gigantea - Stanko Piskač	6
8.	Echinopsis Aurea - Drago Greguričević	7
9.	Tudi obstanek kaktej je ogrožen - Stanko Piskač	8
10.	Kako je nastalo ime Mesembryanthemum - Jure Slatner	10
11.	Vzgoja naravnih kaktusov - Franci Pretnar	11
12.	Čudovito cvetoče opuncije - Nikola Šterk	13
13.	Gymnocalycium mucium Oehme - Josip Kunej	15
14.	Razmnoževanje podtaknjencev v vodi - Nikola Šterk	16
15.	Sulcorebutia Glomerispina - Stanko Piskač	17
16.	ALPSKI KOTICEK	18

OBVESTILA DRUSTVA

Sestanki društva bodo

9. SEPTEMBRA OB 17. URI

1. Aktualno
2. Predavanje "Zakaj kaktusi propadejo"
3. Diapositivi - tov. Pretnar
4. Razno (lončki, zemlja, kaktusi)

14. OKTOBRA OB 17. URI

1. Aktualne zadeve (razstava na Gospodarskem razstavišču)
2. Predavanje "Fotografiranje kaktusov" in diapositivi - tov. Slatner
3. Razno (lončki, zemlja, kaktusi)

11. NOVEMBRA OB 17. URI

1. Aktualne zadeve
2. Predavanje "Prezimovanje kaktusov"
3. Diapositivi - tov. Igl
4. Razno

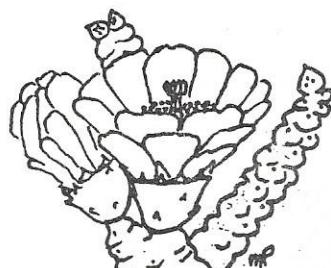

Naslovna stran - cover picture

Foto: Peter Jerin

Risbe: Marija Prelec - drawer

Dopise pošljite na naslov, ki je na ovitku biltena!

KAJ BOMO DELALI?

▼ septembris:

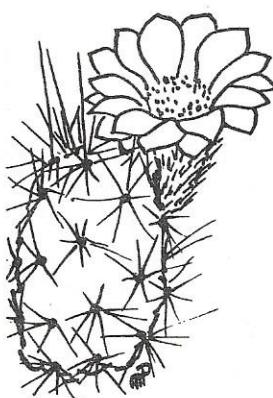
- Presajali kaktuse
- Pikičali letošnje sejance
- Postavili kaktuse in sejance direktno na dež, da se umijejo in utrdijo za zimo
- Škropili proti škodljivcem (zolone)

▼ oktobrus:

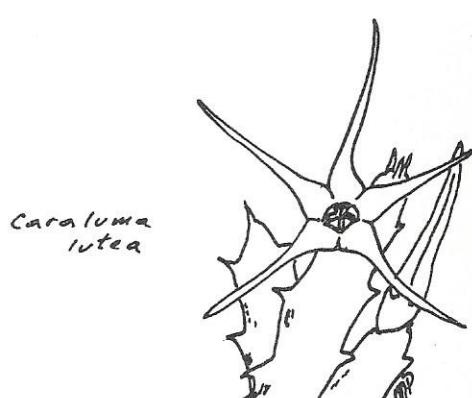
- Ko bo zelja suha, postavimo kaktuse v prezimovališče.
- Še enkrat škropimo proti škodljivcem
- Poberemo zadnja semena in jih spravimo zataljene v plastiko v hladilnik do pomladi.

▼ novembrus:

- Prostor za prezimovanje večkrat prezračimo
- Napravimo setveni načrt za naslednje leto
- Preglejmo literaturo o kaktusih
- Pazimo, da temperatura pri kaktusih ne pade pod 8° C

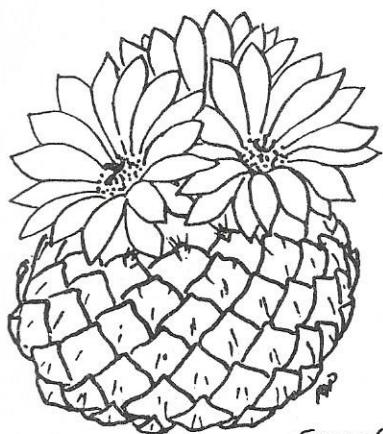
*Echinocereus
uspenskii*

*Caralluma
lutea*

ENCEPHALOCARPUS STROBILIFORMIS (Werf d.) BERG

Je edina vrsta te družine in raste na s krščem posutem gričevju Tamauplipasa v Mehiki. Spada v rod *Coryphanthae* (Berg.) Backbg., v katerem se nahajajo tudi *Neolloydia*, *Neobesseyea*, *Escobaria*, *Coryphantha*, *Roseocactus* in *Pelecyphora*.

*Encephalocarpus
strobiliformis*

Po zunanji obliki je zelo neugleden in ga je v nevetočem stanju na rastišču težko opaziti. Telo rastline doseže 4-6 cm v višino, prav toliko pa ima tudi v premeru. Je okroglo do stožaste oblike, teme mu je nekoliko pogreznjeno. Obdan je s sivo-zelenimi opekasto prekrivajočimi se širokimi in ploskimi trikotastimi bradavicami, katere so v spodnjem delu popolnoma izsušene in olesenele. Konice bradavic (bolje rečeno luskin) stoje navpično v smeri rasti ter se prilegajo ob telo, tako da celotna rastlina močno spominja na borov češarek! Areole najdemo samo na najmlajših bradavicah, iz katerih poganja do 12 približno 5mm dolgih ščetin, ki pa kmalu odpadejo.

Aksile so poraščene z belkasto volno, tako da ima zgornja polovica rastline dokaj poraščen izgled. Cvetovi, ki poženejo v neposredni bližini temena iz aksil najmlajših bradavic na zelo kratki in ozki cevi, imajo v premeru 3 - 4 cm, so lijakaste oblike. Cvetni listi so živo vijoličasto-roza barve z nekoliko resastim zunanjim robom. Močan kontrast barv cvetnih listov so bleščeče rumeni prašniki in nekoliko svetlejši pestič, ki nadrašča prašnike. Plod je majhen, pa se v osušenem stanju težko opazi med luskinastimi bradavicami. Semena so temno sive barve velikosti do 1 mm in imajo obliko nekoliko zavitega stožca, ki pa zelo rada kalijo.

Rastlina je po navadi enoglava, starejša se pa včasih tudi razrašča v majhne skupine. Razmnožuje se s semeni in zacveti v 6 - 8 letih. Na enoletnih sejančkih so opazne majhne bodice, ki pa pozneje izginejo, te najdemo tudi na novo nastalih stranskih glavah, ki se pojavijo včasih na odraslih rastlinah. Zaradi močno razvitega repastega koreninskega sistema naj bo vsajen v globoke lončke in prepustno ilovnato zemljo. Poleti naj стоji na najbolj vročem mestu izpostavljen polnemu soncu z zmernim zalivanjem, medtem ko ga preko zime držimo v popolnoma suhem stanju. Za začetnike ta vrsta ni primerna.

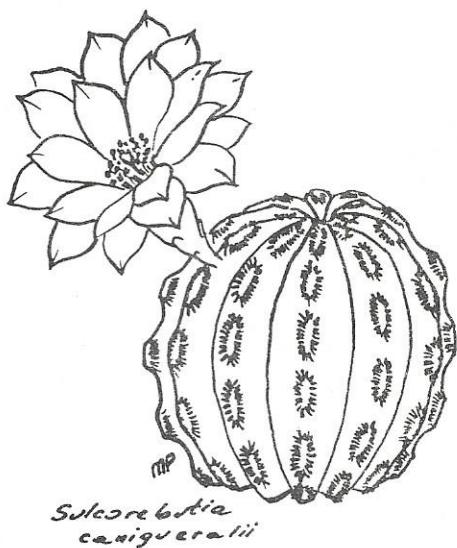
Ime družine "Encephalocarpus" je leta 1928 nadel Berger s tem, da bi poudaril razliko nasproti tedaj že opisanemu Ariocarposu stro-

biliformisu, kateri pa je bil pozneje preimenovan v A. kotschoubeyanus in večine vrst te družine, katere značilnost je, da so na temenu sploščene, medtem ko je *Encephalocarpus* izrazito okroglo, ali še bolje, jajčaste oblike. Ime vrste je latinskega izvora in pomeni "storžu podoben".

Josip Kunej

SULCOREBUTIA CANIGUERALII (Cardenas) BACKEBERG

Ko se na začetku poletja ta majhna in skromna rastlinica oprne v plasti ognjeno rumenooranžnih cvetov, se naše oči ne morejo odtrgati od tega čudeža prirode. Rekel sem, skromna, kakor v resnici tudi je, saj je gojenje večine vrst tega rodu zelo prosto, če upoštevamo, da čez poletje zahtevajo ob ilo svežega zraka, zato naj bodo na okenski polici ali balkonu zaščitene pred dežjem in v zmerno vlažni zemlji.

Sulcorebutia caniguerallii

Njeno telo se razrašča v skupine, posamezni razrastki so okrogli, dolgi nekaj nad 1 cm, v premeru pa dosežejo do 2 cm. Je nadahnjeno rjavkaste barve, razdeljeno na 13 špiralastno zavitih reber, ki se delijo na majhne grbice, 3 - 4 mm široke. Areole so eliptične in ozke, dolge do 3 mm in bele barve. 11 - 14 obrobnih bodic, ki so ščetinaste in bele barve, a ob vznožju rjave, se razčesano prilegajo čez areolo in grbico. Srednja bodica je vzravnana, ponavadi je samo ena, včasih sta tudi dve. Cvetovi so veliki in merijo do 4 cm v dolžino in toliko tudi v premeru. Cvetna cev je rdeče rumena z zelenimi luskami, sepale rjavo rumene, petale spodaj rumene, zgoraj oranžne, prašniki zlato rumeni, pestič pa zelenkast z osmimi svetlo rumenimi brazdami.

Njena domovina so bolivijska višavja na približno 2800 m nadmorske višine v provinciji Oropeza dep. Chuyuicaca Sucre. Sulcorebutije gojimo podobno kakor rebucije, samo da jih prezimimo nekoliko topleje, to je 6 - 10° C. Razmnožujemo jih s semenami, lahko pa tudi s pomočjo njenih številnih stranskih razrastkov.

Josip Kunej

MIMOGREDE PRIDE JESEN

Poletje je čas, ko si kdaj pa kdaj privoščim poleganje v travi, grizljam travno bilko in se prepustim pogledu na bleščeče bele oblačke, ki potujejo skozi modrino neba. Vsenakrog kipi bujno zelenje, cvrči in žgoli drobna živad in se nasmika soncu cvetje. Kot potopljena sem v velikanski ocean življenja, ki nenehno snuje in brsti v svojo prihodnost.

Moja prihodnost, kolikor si jo lahko zamislim, me kmalu potegne nazaj na asfalt in beton. Zeleni svet narave je tu samo v kapljah: tu pa tam zelenica, nekaj vrtov, lončnice na balkonu in nič več. Ko tako hodim po mestnih ulicah, se mi oko ustavi na grmičku opuncije ob neki hiši. Grmiček raste ob južni steni hiše in je ves rumen od cvetja. Cvet pri cvetu. Spominjam se, da je tu že vrsto let. Pozimi je ves zadelan z lepenko in plastiko, poleti pa raste, cvete in kipi od življenja. Mimogrede pride jesen in grmiček je posut z debelimi plodovi, v katerih dozori seme.

Nič posebnega, kajne! Kolikokrat sem že hitela tam mimo ali pa se utrujena vlekla z bremenom težkih misli. Če bi me takrat kdo le malo dregnil, kaj vse bi bruhnilo na dan. Pa se nisem spomnila niti z eno mislio na tisti mali grmiček opuncije. Tam mirno raste, zvesto dela, kar zna delati. Ne laže, se ne spreneveda, ne goljufa, ne preлага na druge svojega dela. Cvete, da ga je veselje pogledati. In ko je čas, dozori seme.

Seme pa ima v sebi vso ogromno prihodnost neštetih novih grmičkov z neštetimi cvetovi. Kako škoda je pozabiti ta tok življenga, ki teče ob nas vsak hip, in se predajati turobnim mislim, ki se vedno znova rojevajo v nas. Saj vsak trenutek nosi v sebi novo prihodnost, kot seme, ki ga dozori jesen.

Marija Prelec

KAKTUS , D R A Z J I O D Z L A T A

Nekako leta 1984 je dr. Wilhelm Karwinski med drugim odkril Rosecactus kotscheubeyanus in podaril prve tri primerke knezu Kotschoubeyu, ta pa je prodal primerek Jacquesu Celsu za celih 200 \$, kar je še danes, tedaj pa še zlasti, mnogo večja cena, kot je vredno zlato iste teže.

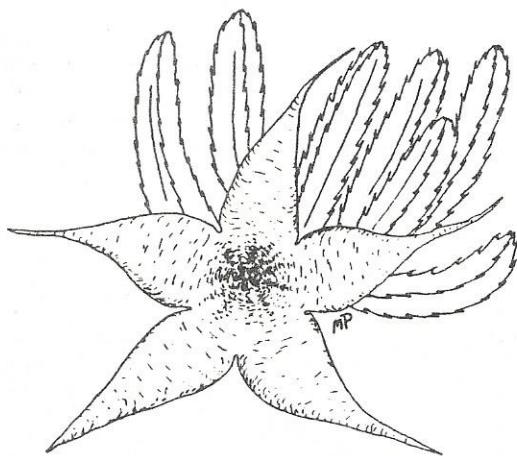
Jure Slatner

STAPELIA GIGANTEA

N. E. B R O W N

Ta rod izhaja iz nadvse zanimive družine Asclepiadaceae, ki ji pravimo tudi vraničnice ali kokoševci. Stapelije imenujemo tudi z domaćim imenom smrdljivke. Vrste iz tega rodu so v brezcvetnem stanju zelo neugledne, kar je vzrok, da v zbirkah niso zastopane v tolikšni meri, kot bi zaslužile. Na splošno najdemo samo nekatere izbrane lepo cvetoče vrste, med katere zagotovo spada tudi *Stapelia gigantea*.

Ta vrsta se grmičasto razrašča, posamezna debelca dosežejo višino 15-20 cm in v premeru 3-4 cm. Imajo stisnjene ozke robeve z globokimi vmesnimi brazdami. Najbolj zanimiv je izredno velik cvet s premerom 25-35 cm, ki je zelo plitev, škrlatne barve, v obliki peterokrake zvezde, katerega venčni listi so ostro trikotne oblike, poraščeni z dolgimi belimi dlačicami.

Kdor želi gojiti stapelije, se mora nujno navaditi na poseben vonj njihovih cvetov, ki je vse drugo kot pa prijeten, namreč to je vonj po razkravajoči se mrhovini. Takle vonji bomo občutili samo v zaprtih prostorih, medtem ko se bo zunaj povsem porazgubil. Opazimo le, da cvetove obiskujejo velike modre mesarske muhe in da v njih polagajo svoja jajčeca. Linčinke povzročajo oploditev in nato zaradi popolnega pomanjkanja hrane umirajo

Stapelije so zelo prilagodljive rastline, ki uspevajo v tistih skromnih pogojih, v katerih odpovedo vse druge sočnice, zato je popolnoma vseeno, kam jih bomo postavili, ali na sonce ali v polsenco. Prezimimo jih v svetlem prostoru v suhem stanju pri temperaturi okoli 10° C ali še nižje.

Stanko Piskat

ECHINOPSIS AUREA B R. e t R.

V rodu *Echinopsis* so zbrane vrste, ki imajo okrogla ali nizko valjasta telesa, predvsem pa dolge bele, rožnate, rdeče ali rumene cvetove lijakaste oblike. Rod obsega približno 40 vrst, razprostranjenih v Braziliji, Boliviji, Urugvaju, Paragvaju in Argentini. V njegovo najbljižje sorodstvo spada rod *Trichocereus*, ki se loči od ostalih po visoki, stopčasti rasti. Ime rodu, prevedeno iz grščine, pomeni "ježu podoben", medtem ko ime vrste, prevedeno iz latinščine, pomeni "zlat", kar se sveda nanaša na barvo cvetov.

Oblika rasti je okroglo do kratko valjasto telo, ki meri v premeru 7-12 cm. Na telesu ima 14 reber, iz areol pa izrašča po 9 - 15 bodic. Cvetovi zlatorumene barve so široki do 8 cm in imajo zelo dolge vratove, tudi do 10 cm. Doma je v Cordobi v Argentini.

Gojitev nam ne dela težav in je prav tako, kot vse vrste *echinopsisov*, zelo primerna za začetnike. Med poletjem potrebuje zelo sončno mesto in dovolj vlage. Najboljši uspeh pa bomo dosegli, če jo z lončkom vred zakopljemo v zemlji na vrtu in jo prepustimo sami sebi, le pred jesenskim deževjem jo postavimo na suho in prezimimo v suhem in hladnem prostoru.

Dobro je vedeti, da znotraj rodu *Echinopsis* razločujemo dve skupini: v prvo prištevamo vrste, ki so po obliki manjše rasti in cvetijo podnevi, njihovi cvetovi so v večini primerov rumene ali rdeče barve, redko pa bele barve. Najprej so jih obravnavali kot poseben rod, pod imenom *Pseudolobivia*. Druga skupina zajema vrste, ki imajo večja telesa z belimi in nežnoroznatimi cvetovi, ki se v večini primerov odpirajo ponoči, zjutraj pa ovanejo. Ta skupina je znana že nad 150 let in je takoreč neuničljiva, poleg tega pa zelo rada in obilno cvete vso dobo vegetacije. Iz te skupine najpogosteje naletimo na *Echinopsis eyriesii* (TURPIN) ZUCCARINI in na njegove številne variacije in hibride.

Literatura:

1.- W. Barthlott: KAKTEEN

Drago Greguričević

TUDI OBSTANEK KAKTEJ JE OGROŽEN

Že v času Kolumba so njegovi mornarji prinesli iz novo odkritih dežel v Evropo čudne, z bodicami poraščene rastline. To so bili prvi kaktusi, ki so prišli v Španijo in mediteranske dežele in so dobro prenesli dolgotrajno potovanje na jadrnicih prav zaradi svoje sukulentnosti, medtem ko številne druge rastline iz novega sveta, njihovi sopotniki tega mučnega potovanja niso preživeli. Ti bodeči potniksi so bili predvsem opuncije ali smokvarji, ki so se nato zelo lahko prilagodili sredozemski klimi in v večini primerov tukaj podivjali.

*Notocactus
concinna*

O prvi gojitvi kaktusov bi lahko govorili šele v začetku 19. stoletja. To so bile rastline, ki so prihajale iz Srednje Amerike. Zaradi pretežno sobne gojivte niso rade ali pa so zelo redko cvetale predvsem zaradi pomanjkanja zadovoljive količine svetlobe, to je sonca, na kar so bile navajene v svoji domovini. Pozneje, ko so začeli raziskovati širna prostoranstva in težko dostopne planine Južne Amerike, so tudi od tu prihajali novi in novi kaktusi, ki so pokazali, da so veliko bolj prilagodljivi naši zmerni klimi kot njihovi sorodniki iz Srednje Amerike. Da bi te čvrste in odporne planinske rastline cveteli, potrebujejo dovolj svetlobe in topote našega kratkega poletja, posebno če jim omogočimo hladno, suho, svetlo in nemoteno prezimitev.

Tudi v teh deželah se sedaj civilizacija vse bolj in bolj širi, iščejo nove obdelovalne površine, razširjajo pašniki, gradijo ceste, odpirajo rudnike, gradijo stanovanjski objekti in še in še in to prav na tistih področjih, ki so jih do sedaj tisočletja naseljevali kaktusi. Tu so ogrožene prenekatere vrste in celi roduvi. Veliko jih je neposredno ogroženih in so že pred izumrtjem. Zaradi tega nas veseli, da je nekaj hrabrih in odgovornih oseb stopilo v akcijo za preživetje vsaj najbolj ogroženih vrst ter jih že zaradi tega toplo priporočamo za gojenje.

Izmed številnih ogroženih južnoameriških vrst bi jih naštel samo nekaj, kajti celoten seznam bi bil preobširen.

Echinopsis multiplex je ljubka in nezahtevna vrsta, ki je k nam prišla v začetku 19. stoletja iz Brazilije. Kot vsi echinopsisi zelo rada in obilno cvete tudi v zelo skromnih pogojih. Zaradi lahke sprejemljivosti tujega cvetnega prahu je zelo podložna križanju, posebno z vrstami rodu *Lobivia*, ko so z načrtnim križanjem dobili celo vrsto hibridov s cvetovi različnih bleščecih barv.

Gymnocalycium monvillei raste v srednjih in južnih predelih Južne Amerike. Njegov znak je posebna oblika cvetne čase, ki je brez bodic in dlažic, ali je obdana z razločnimi in velikimi luskinami. Že sam razvoj cvetnega popka je nekaj posebnega. Leta 1829 ga je opisal Lemaire in ga poimenoval v počastitev svojega prijatelja M. Monvillea, ki je bil tudi velik ljubitelj kaktusov. Ta vrsta spada med največje svojega rodu, saj meri do 30 cm v premeru.

Lobivia Haageana - Tudi ta je do leta 1923 spadala med echinopise, vendar je zaradi svojih rumenih cvetov odvojena v poseben rod. Ime pomeni anagram države Bolivija, kjer je najdena. Vrsta je dobila ime v počastitev Walterja Haagea, znanega gojitelja iz Erfurta. C. Backeberg je razen rumenocvetoče matice našel še nekaj inačic z drugobarvnimi cvetovi.

Neopoteria rapifera - Pred dobrimi dvajsetimi leti jo je v čilu odkril znani raziskovalec F. Ritter. Ta lepo oblikovana vrsta se ima zahvaliti za svoje ime masivni repasti koreniki, ki ji daje možnost preživetja v dolgi sušni dobi brez kaplje vode.

Notocactus concinnus - Ta mali in priljubljeni kaktus je znan v zbirkah že od 1839. leta, ko so ga prinesli iz južne Brazilije ali Urugvaja. Njegovi veliki, rumeni kot svila lesketajoči se cvetovi dosežejo do 7 cm v premeru, pogosto pa so večji kot je rastlina sama.

Parodia sanguiniflora - Ko jo je leta 1896 prinesel iz Argentine zdravnik Albert Weber, nihče ni vedel, kako jo opredeliti. Uvrstili so jo v veliki zbirni rod po imenom *Echinocactus micro-*

spermus in to predvsem zaradi njenih kot prah drobnih semen. To je bila pravzaprav prva znana vrsta iz pozneje nastalega rodu Parodia, ki danes obsega nad 200 vrst.

Ob priložnosti bomo nadaljevali s popisom zanimivih, vendar ogroženih vrst, ki jih velja ohraniti tudi prihodnjim rodovom, da jih bodo mogli spoznati v naravi in ne samo s fotografij.

Stanko Piskat

KAKO JE NASTALO IME MESEMBRYANTHEMUM

Ime za ta rod je predlagal trgovec iz Gdanska Jakob Breyne leta 1689, ljubitelj rastlin. Prevedel je tedanje ime "popoldanski cvet" v grščino: mesembria = opoldne, anthemon = cvet. Ime je izbral dobro, kajti cvetovi tedaj znanih vrst se odpirajo le v vročem opoldanskem soncu. Po nekako 50 letih, leta 1832 je profesor botanike iz Oxforda Dillenius opustil ime Mesembrianthemum, kajti našli so nekatere vrste, ki bi v ta rod sodile, vendar cvetijo ponoči. Zato je duhovito predlagal drobno spremembo v imenu. Namesto črke i se uporabi Y. Tako je nastal nov pomen: "cvet, katerega semenske zasnove se razvijejo v njegovem središču". (mesos = v sredi, embryo = zarodek, anthos = cvet). Novo ime je obveljalo, ko ga je sprejel Linne, vendar nam ime ne pove kaj dosti, saj večina rastlin tvori semenske zasnove v središču cvetov.

Jure Slatner

VZGOJA NARAVNIH KAKTUSOV?

Večinoma smo kakteisti mnenja, da so kaktusi v naravnem okolju nagubani, suhi, ožgani. Skratka nič kaj lepi niso. Vse fotografije nam res kažejo tako podobo. Pa je res tako?

Pomislimo, v kakšnem vremenu se mi, dvonožci odpravljamo na neznane in dolge poti. Redko v deževnem in mokrem vremenu. Verjetno da lovci na kaktuse nimajo drugačnih navad. Najprimernejši čas za obisk zahodnih predelov Južne Amerike in Mehike so zimski meseci, ko je vreme stanovitno in suho. Seveda niso vsi predeli Južne Amerike "suhi" le v tem obdobju.

Toda za soncem pride deževje. Na rastiščih kaktusov pade povprečno od 50 - 1000 mm padavin v enem letu, odvisno od posameznih rastišč. Deževna obdobja so lahko dolga tudi nekaj mesecev. V tem času le malokdo hodi po savanah in polpuščavah, da bi fotografil kaktuse. Tudi čas za nabiranje semen je minil. Kdo bi še lazil po mokroti in nabiral importe. To je delo za suho obdobje, kajti dolgega transporta v Evropo mokri kaktusi ne prenesejo. Kaj bi z "gnilimi" kaktusi? So v deževni dobi kaktusi res še presušeni in ožgani? Kaktusi se v tem času "napijejo" vode in hranil. Zrak je močno vlažen, temperature so za naše pojme visoke. Verjetno so kaktusi bolj ugledni, saj se pokaže cvetje.

Se ena zanimivost iz narave. Atacama, kjer so rastišča rodov Copiapoa in Hageocereus pade, nekaj kapelj dežja le vsakih nekaj let. Vendar vse le ni tako suho. Kaktusi rastejo le na pobočjih od vznožja proti Andskim višavam. Zakaj? Voda, ki izhlapi iz Faficike, se z zahodnimi vetrovi pomika preko ravnega, vročega dela puščave. Ob naravni pregradi - hribih se zaustavi, ohladi in pade na tla v obliki rose. Tako se ustvarijo pogoji za rast kaktusov. Ta pojav čilenci izkorisčajo za pridobivanje vode. Namestili so visoke, drobne plastične mreže in vanje lovijo roso, ki se steka v rezervoarje.

Se na en način so se kaktusi prilagodili zbiranju vsepotrebnne vode za svoj obstoj. Velike rastline med dnevнимi in nočnimi temperaturami povzročajo roso. Ta rosa spirala in razaplja prah, ki se je nabral na kaktusih podnevi. Mar ni to podobno poliarnemu gnojenju?

Sistem korenin je v naravi pri nekaterih kaktusih močno razraščen. Obsega področje več metrov okrog kaktusa. Carnegiea gigantea in Pachucereus pringlei imata korenine razraščene v premeru do 30 metrov. Mnoge vrste kaktusov črpajo vodo iz večjih globin.

Sončna svetloba je veliko močnejša zaradi večje nadomorske višine. Ultravioletni žarki so v višjih legah močnejši, ker je ozračje čistejše. Rastišča večine vrst kaktusov so od 1000 - 2800 m

nad morjem. Vrste, ki so skrite med visoko travo, so tako zaščitene pred premočnim soncem. Tako je v naravi. Kaj pa v rastlinjakih?

Vsakdo ima svoje recepte za vzgojo čimborj "naravnih" kaktusov. Motijo se tisti, ki pravijo, da kaktusi potrebujejo malo vode. V naših zimskih razmerah so kaktusi tudi bolj klavrni na pogled. Toda pomladi po nekajkratnem rosenju in prvem zalivanju so spet stari lepi znanci. V obdobju rasti spomladi in poleti rabijo kar precej vode. V severni Mehiki, kjer raste veliko vrst kaktusov, pada povprečno 300 mm padavin na leto, večinoma v deževnem obdobju. K tem tristotim litrom vode na m² moramo prištetи še vsakodnevno rosu. V naših razmerah pa naj bi vodo kaktusom dajali po žličkah.

Kako voda prispeva h gnitju?

Poglejmo si na primeru. Človek se zbolede z vilami, ko dela na vrtu ali kje drugje. Čez nekaj časa zbolji za tetanusom. Ni zbolel ali celo umrl zaradi vboda z vilami, ampak ker je z njimi vnesel bacil tetanusa v rano. Kaktus se okuži s plesnimi. Plesen prav tako pride v kaktus skozi rane (vvod ali ugriz škodljivca). Plesni in škodljivcev pa je v našem okolju kar precej. Za vse pa je seveda značilno, da se bolje in hitreje razmnožujejo v vlažnem okolju. Sam kaktuse večkrat pošteno "zastrupim". Preventivno jih zaščitim proti nalezljivim boleznim. Toda kljub temu se dogaja, da vsako leto kaj propade. Vendar veliko manj kot pri gojenju v "suhih" pogojih.

Ultravioletna svetloba!

Vetina gojiteljev goji kaktuse za ali pod stekлом. Tako gojenje nikakor ne prispeva k naravnemu videzu kaktusov. Steklo namreč ne prepušča ultravioletnih žarkov. Prepuščajo jih razne plastike, ki so narejene za vrtnarstvo. Kaktusi pod plastiko ne rastejo v višino, tako kot pod stekлом, ampak so gosti in naravnih oblik.

Sestavek naj ne izzveni kot navodilo, ampak bolj kot razmišljjanje o gojenju kaktusov, ki je malo drugačen, kot ga navajajo domači in tuji "učbeniki". "Puščavska" vzgoja je predolga pot, od setve do cvetočih kaktusov.

Franci Pretnar

Uporabljena literatura:

Dieter Herbel: ALES UBER KAKTEEN
Hans Hecht: KAKTEEN

CUDOVITO CVETOCE OPUNCIJE

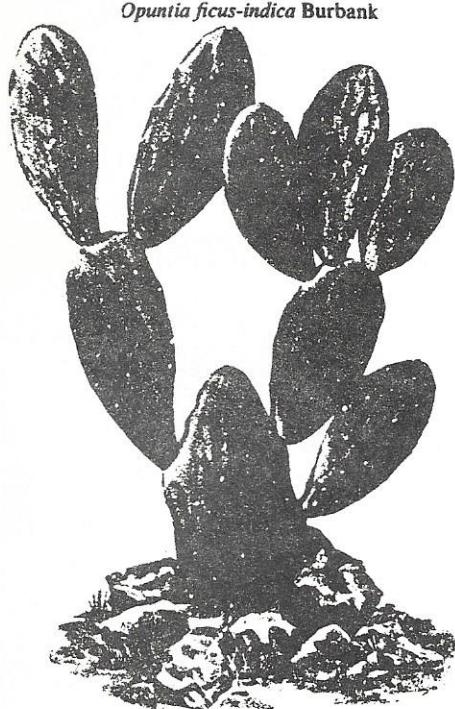
I.

Njihova domovina je severna Amerika in že zato z luhkoto vzdržijo zelo nizke temperature. Številne vrste med njimi zadovoljivo prenesejo tudi našo klimo, ki je bogata s padavinami skozi vse leto. To naj nas ne presenetiti, saj so med njimi tudi vrste, ki so na naravnih rastiščih povsem odporne proti zimi.

Kdor ima veselje s kaktusi in ostalimi sončnicami, se bo hitro navdušil tudi za gojenje opuncij, že zaradi njihovih vrtnicam podobnih delno tudi prijetno dišečih do 10 cm širokih cvetov.

Po pravilnem izboru vrst, kar je tudi namen pričujočega članka, bo gojitelj te čudovite cvetove občudoval od pomlad do pozne jeseni. Posebej v cvetno slabih tednih pri ostalih kaktusih v času med koncem maja in sredino junija so prav opuncije tiste, ki se izkažejo z obilico cvetov v beli, rumeni, oranžni, rdeči in purpurni barvi, v nekaterih primerih so cvetovi tudi večbarvni, enostavni ali pa tudi polnjeni. Opuncije so družina, ki ji sonca ni nikoli dovolj, zato jih postavimo samo na mesto, ki je obrnjeno proti jugu, pa naj bo to skalnjak ali pa tudi balkonsko korito. Skrb za zalivanje v glavnem prepustimo dežju, samo če huda pripeka traja dalj časa, priporočajo večerno škropljenje, po možnosti z vodo, ki smo jo čez dan pustili v posodi na sončnem mestu in je zato primerno topla. Da bi rastlinam omogotili zdravo rast, s tem pa tudi obilno cvetenje, jih moramo prehranjevati od začetka maja do konca julija v 14-dnevnih presledkih.

Našteli so približno 50 vrst opuncij, ki so v pravem pomenu besede odporne v pogojih naše srednjeevropske mrzle zime. Kot najodpornejše so se pokazale tiste vrste, ki v naravi rastejo približno do 53° severne geografske širine (Peace River-Kanada). *Opuntia polyacantha* in *O. humifusa* so najdene tudi v Ontariu. *O. Rhodantha* in *O. rutila*, čeprav je njuna domovina bolj južno, so našli tudi na do 3300 m visokih pogorjih. Dekorativna in zelo bujna je rast nadvse variabilne *O. phaeacanthe*. Zelo trdne in skoraj neuničljive so *O. arenaria*, *O. armata*, *O. engelmannii* s svojimi številnimi varijacijami, *O. howeyi*, *O. hystricina*, *O. ju-*

Opuntia ficus-indica Burbank

niperina, *O. pollardii*, *O. sphaerocarpa* in *O. tortispina*, ki na naravnih rastiščih vzdržijo do - 25° C, občasno pa tudi več. Ne smemo pozabiti, da so si *O. Humifusa*, *O. compressa* in *O. rafinequei* zelo podobne, kar povzroča precej sporov sistematički. Imajo pa zelo lepe rumene cvetove z rdečim grlotom.

Razprostranjenost teh, v glavnem na visokoravninskih in skalnatih rastiščih nahajajočih se opuncij, zavzema pogosto dolžino nad 2000 km in so na poti preleta mnogih ptic selivk. Tem nudijo svoje živo obarvane in okusne plodove kot hrano, ptice pa na ta način poskrbijo za njihovo širjenje. Na stičiščih, kjer se najdejo skupaj različne vrste, pride tudi do pojavov naravnih hibridov, v katerih pa komajda spoznamo njihove starše. To je opaziti tudi v kulturi, kjer je prišlo do nezaželenega križanja (insekti). Pogosto pa prihaja tudi do načrtnega križanja, tako da so že dobili celo vrsto zelo lepih hibridov, ki nosijo imena sort.

Dragocena dopolnitev k prej predstavljenim opuncijam so nekateri predstavniki njihovih bližnjih sorodnikov. Popolnoma neobčutljiva, posebno proti zimske vlagi, je *Maihuenia poeppigii*, ki je doma na čilsko-argentinskih Kordiljerih, toda na žalost bo pri nas zelo redko pokazala svoje lepe rumene cvetove ali pa nikoli. Njena nahajališča se širijo tja do meje večnega snega. Tudi *Tephrocactus darwini* raste pod podobnimi pogoji prav do južnega roba Ognjene zemlje.

Ne povsem tako neuničljiva, vseeno pa na mestih, ki so zaščitena proti dežju, je prav tako trajna *Austrocylindropuntia verschaffeltii*. Sledijo ji tudi *Cylindropuntia imbricata* in *C. whipplei*. Njim pa lahko dodamo še *O. grandis*, *O. occidentalis* in *O. procumbens*. Podobnih je še več.

I I .

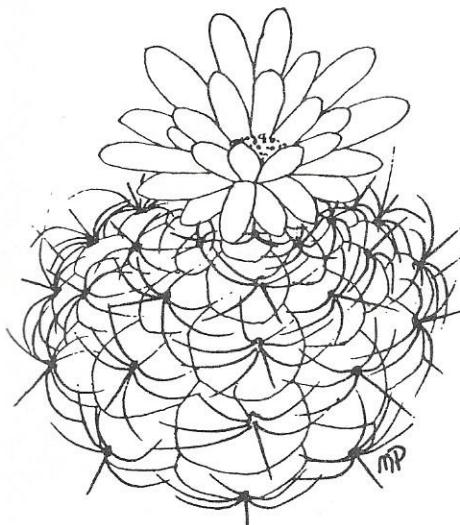
Kot smo že rekli, so "trdi" predstavniki kaktusov iz poddružine Pereskioideae in Opuntioideae s skupino Flatopuntia povsem nezahtevni. Paziti moramo samo, da jih plevel in ostale hitrorastoče rastline ne prerastejo. Toda pri pletvi pozor! Vse vrste so namreč obraščene z ostrimi bodicami in zahrbtnimi glohidijami. V vrtu – skalnjaku se vedno znova pojavljajo tudi škodljivci, kot so npr. listne uši in polži, ki so v splošnem nevarni le za sveže poganjke in popke cvetov. Zatirajmo jih na podoben način, kot je v navadi pri drugih kaktusih.

Idealen čas za sajenje opuncij so meseci april, avgust in september. V cvetličnih lončkih – kontejnerjih gojene rastline pa lahko razsajamo na stalno mesto tudi v ostalih mesecih, če ni zemlja zmrznjena.

Toliko o opuncijah, ki so primerne za zunanjo gojitev, v naslednjem članku pa bomo zvedli nekaj o prav tako odpornih malih, okroglih in stopičastih kaktusih.

Nikola Štrk

GYMNOCALYCIMUM MUCIDUM Oehme

Omenjeni gimnos je leta 1935 opisal znani nemški kaktusar Hans Oehme, ki navaja, da je bila rastlina po vsej verjetnosti importirana iz Argentine, vendar mu o nahajališču ni bilo nič znanega. Avtor opisa je videl samo en primersek rastline, ki je sicer bogato cvetela, kakšna pa je oblika semena, ni vedel.

Na temelju opisa in črno bele fotografije bi lahko zaključili, da gre za ploščato stisnjeni gimnos z nizkimi in širokimi rebri s 6 - 8 bodicami, na sliki pa je bilo videti tudi areole samo s po 3 bodicami. Lahko bi rekli, da je to navadni gimnos z edino lastnostjo, ki ga ločuje od drugih podobnih.

to je barva epiderme, ki je siva kot plesen. Od tod tudi izvira poimenovanje, kajti mucidum je latinska beseda, ki pomeni plesnivi.

Gymnocalycium mucidum je bil takrat unikat, vendar ni nikogar presenečalo, saj je po navadi večina prvih opisov bilo opravljenih na podlagi enega edinega znanega primerka. Rastlina je nedvomno tuje prašna, ki ni dala semena in se tako tudi ni mogla razmnožiti. Cela Oehmeova zbirka kaktusov in z njo tudi izvorni G. mucium je bila v času vojne pri bombardiranju uničena.

Pred nekaj letih je Bohunil Schutz iz Brna dobil pošiljko importov nedoločenih gimbnosov, med katerimi je bil en primerek rastline, ki je vzbujala pozornost s tem, da je bila njena epiderma plesnivo sive barve. Schutz je menil, da se bo to v teku gojitve menjalo, vendar je barva ostala in bilo mu je jasno, da je to gimnos, opisan kot mucidum. Opazne so sicer neke razlike, ki pa so sicer pri rastlinah, tako variabilnih, kot je večina kaktusov, v mejah normalnega.

Na kratko bi ga lahko predstavili takole: Telo ima obliko široke stisnjene krogle, ki v premeru doseže do 10 cm, razdeljeno na 9 - 12 nizkih reber z belimi areolami, iz katerih izrašča 5 - 7 bodic, dolgih do 7,5 cm, s strani medsebojno prepletenih. Srednja bodica v večini primerov manjka, cvetovi so belo rožnate barve s temnejšim grлом. Na temelju oblike semena spada v podrod Trichomosemineum. Backeberg ga ima za formo Gymnocal. maztanense. Nahajališče ni znano, razširjeno je mnenje, da se podobne rastline pojavljajo v argentinski provinci La Riocha.

VIRI:

- B. Schutz: "Kaktusy" št. 2/83
- W. Haage: Kakteen von A bis Z

Josip Kunej

RAZMNOŽEVANJE PODTAKNJENCEV V VODI

Znano je okorenjevanje podtaknjencev listnih okrasnih rastlin. To je zelo star, preprost in uspešen način vegetativnega razmnoževanja. Odrezane vršičke oleandra, pelargonije, fuksije ali drugih rastlin postavimo v kozarec vode in ponavadi ni potrebno dolgo čakati, da bodo pognale koreninice. Takojo ko opazimo, da so korenine dovolj velike in močne, novo rastlinico posadimo v zemljo. Primer je sam po sebi razumljiv, tako da o tem pojavu sploh ne razmišljamo. Kaj pa pri kaktusih, ali takšen postopek pride tudi tu v poštev?

Najprej nekaj splošnih navodil. Najprimernejši čas za takšen postopek je čas od maja do julija, poskusimo pa lahko tudi že od marca ali pa tudi pozneje v septembru in oktobru, če bomo imeli srečo. Od kaktusa, ki ga želimo razmnožiti, oddvojimo potrebno količino brstov, odrežemo jih spodnji del (s katerim so bili priraščeni na matično rastlino) in jih nekaj dni pustimo v senci, da se rana zasuši. Potem jih damo v kozarec vode, segregate na sobno temperaturo, ki smo ji dodali nekaj zelo razredčene hrane za kaktuse in morda še na noževi konici hormon za hitro okorenjevanje (Wurzelfix), voda naj pokriva samo spodnjo tretjino brstov. Če sčasoma opazimo, da je del vode izhlapel, dolijemo manjkajočo količino.

Kozarec s tako pripravljenimi brsti je najbolj primerno postaviti v prostor med okenskimi krili, tako da je zaščiten od prepiha in direktnih sončnih žarkov. Dokler brst ne požene korenine, je priporočljivo, ne premikati kozarca in mu ne menjati lege proti izviru svetlobe. Z ozirom na temperaturo okolja in letni čas, se bodo koreninice pojavile (odvisno od vrste in rodu) po preteku 5 - 40 dni. Najboljši vpliv na hitro rast ima temperatura zraka in vode, ki se giblje med 22 - 27°C. Nižje temperature, tja do 17°C, če so kratkotrajne, ne škodijo, ali vseeno otežujejo - zavlačujejo okorenjevanje.

Koreninice se ponavadi pojavijo iz srednjega rezanega dela, to je kambija, lahko pa tudi iz areol, neposredno stojedečih iznad rezane površine. Najprej jih opazimo kot vršičke v obliki mozoljev, potem se proces odvija vse hitreje, tako da čez čas lahko opazimo tudi pojav ustvarjanja stranskih razvejanih koreninic. Sedaj je čas, da (sedaj že samostojnih) rastlinice vzamemo iz vode in jih posadimo v (njihovi velikosti primerne) posodice.

Tak postopek je zelo enostaven, vendar se v praksi premalo uporablja, vseeno pa ga toplo priporočamo.

Nikola Strk

SULCOREBUTIA GLOMERISPINA
(CARD.) BUING. et DONALD

Vrsta spada v rod, ki se od bucij loči predvsem po obilnem repi podobnem koreninskem sistemu in karakterističnimi razčesanimi bodicami. Nekateri autorji dokazujejo zelo ozko sorodstvo z lobivijami, najdene pa so tudi neke prehodne oblike med sulkorebucijami in weingarcijami.

Ena izmed karakterističnih za ta zanimivi in še nedorečeni rod je prav *S. glomerispina*, ki jo prikazuje naša barvna fotografija. Je dovolj jasna, da si jo lahko predstavimo, zato jo bomo dopolnili le s krajskim opisom. Njeno latinsko ime pomeni "nakodrana" in izvira iz oblike njenih bodic, njen sinonim je še *Rebutia glomerispina*. Ima okroglo, dokaj sploščen telo z močnejšo koreniko v obliki repe. Telo je modrozelene barve in precej razrašča, kot

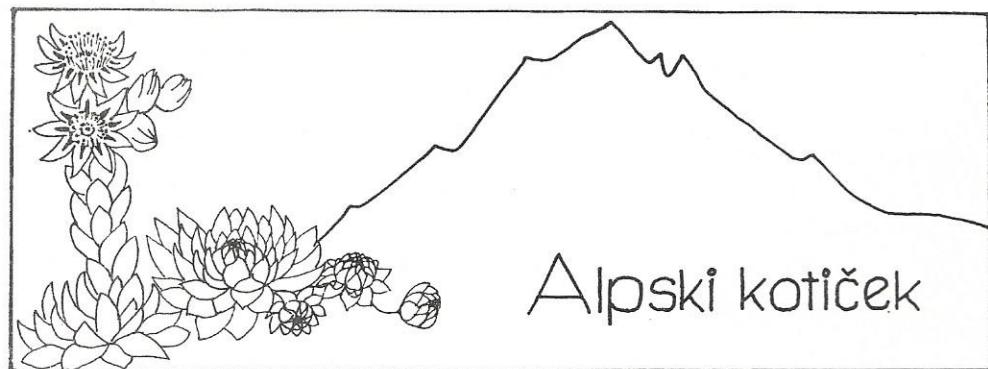
je to navada pri večini sulkorebucij, razdeljeno je na 20 nizkogrbičastih reber, areole so med seboj oddaljene samo do 3 mm, so elipsaste oblike in obraščene s sivo volno, iz katere izrašča po 10 - 14 belih do oranžnorjavih 5 - 20 mm dolgih ter na obe strani razraščenih bodic, ki s svojo razporeditvijo v celoti prekrivajo telo. Cvetovi purpurne barve so dolgi do 2,8 cm in široki do 2 cm, njihov vrat je zelenorubmene barve in poraščen z luskami. Najdena je v Boliviji v provinci Chapare dep. Cochabamba pri Huskani na 3200 m nadmorske višine.

Način gojitve je podoben kot pri rebucijah, na lastnih koreninah, medtem ko cepljena raste in tudi cveti hitreje, toda, če je na višjih podlagah, ne deluje estetsko. Razmnožuje se s setvijo semen, lahko pa tudi vegetativno z okoreninjenjem številnih stranskih razrastkov. Prezimitev naj bo suha in hladna, nekoliko topnejša, kot je za rebucije.

Stanko Piskač

Literatura:

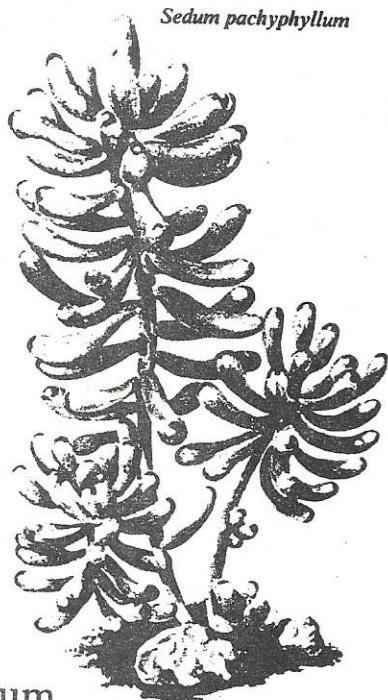
1. W. Haage: Kakteen von A bis Z
2. Backeberg: Das Kakteen Lexikon

Alpski kotiček

Dragi člani DPKS

Sedum pachyphyllum

Sedum

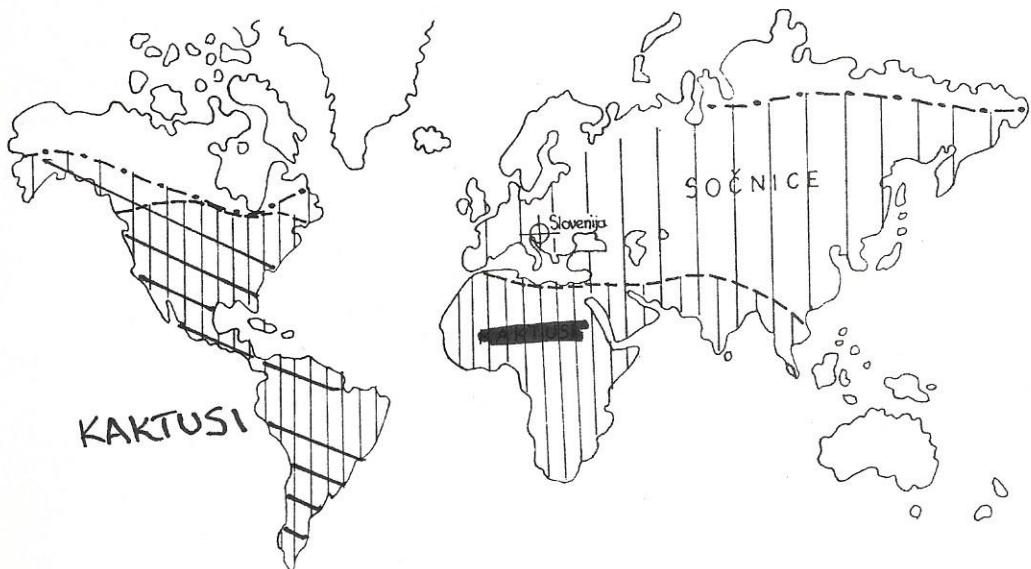
Pred vami je nova rubrika našega biltena, ki naj bi popestrila naš bilten in hkrati razširila krog bralcev in sodelavcev. V tej rubriki bomo govorili kot že pove naslov, o nekaterih alpskih rastlinah, ki so tudi same sukulentyne ali pa celo blizu temu. Splošno bo govora o kserofitih, med katere spadajo tudi kakčusi in druge sočnice. (O tem si preberite članek tov. Kuneja v lanski prvi številki našega biltena). Poudarek naj bi bil predvsem na domačih rastlinah. Verjetno ste že videli v domačem goratem okolju različne semperfivume in sedume. O teh in o drugih kserofitih bo govora v tej rubriki.

Pričakujemo vaše dopise oziroma prispevke za to rubriko, ki jo je v naslednjem članku tako lepo opisala vaša Marija Prelec, ki bo tudi urejala to rubriko. Želimo ji veliko uspeha pri tem delu, članom pa veliko navdiha iz planinskega sveta.

Peter Jerin

SVET, V KATEREM ŽIVIMO

Naše društvo zbira v svojem članstvu prijatelje kaktej in sočnic. Ogromna večina rastlin, ki spadajo v to skupino, je doma v toplih krajih, ki ne poznajo zime, kot jo imamo pri nas, s snegom in temperaturami pod ničlo. Zato pa jih pesti pomanjkanje vode v sušnih obdobjih leta. Dežele, v katerih domujejo sočnice, so za nas eksotični kraji, skoraj pravljični kot kakšna Indija Korandomdija. Ob današnjih tehničnih možnostih so se nam sicer približali na nekaj ur vožnje z letalom. Toda tehnika ni dovolj - to vsi vemo - pa so nam naše mesnate in bodičaste prijateljive v majhnih lončkih še vedno kot bitja z drugega sveta.

Toda skupina sončnic je zelo števila in raznolika. Nekatere od njih so se prilagodile mrzlim zimam in se naselile daleč proč od območja tropov. Poselile so ogromne dele sveta in tudi naše Evrope. Alpe, Dinaridi in druga evropska gorstva so rastišča

mnogih vrst netreskov in homulnic kot mejnega pasu velikega teritorija sočnic. Tako je Slovenija tudi del tega rastlinega kraljestva. Samo nekaj korakov narediš na bližnji hrib, pa si že povezan z deželami, ki so jih v domišljiji naših otroških let oblikovale indijanarice, mehičanske popevke, lov z lasom, pa črnski tam-tam, skrivnostna fata morgana in še kaj. Pozneje pa so nas očarali kaktusi in druge sočnice iz tega sveta.

Tako smo torej pri sočnicah in obenem doma. Res da nam Slovencem vedno uhaja pogled raje na tuje, a nam nič preveč lepo ne prishtaja neprestano omalovaževanje domačega. Bolj pravšen se mi zdi izrek: Povsod je lepo, a doma najlepše! Naš raj pod Triglavom je tako raznolik in poln lepot, da mu tudi sočnic ne manjka. Seveda si sočnice v njem delijo življenjski prostor z mnogimi drugimi cvetkami, ki lepšajo naše travnike in gozdove ter še posebno kitijo naše gore. Saj ga menda ni Slovanca, ki se ne bi kdaj sprehodil med cvetočimi vrtički v Triglavskem pogorju, ki so bojda ostali iz časov Zlatoroga.

Domača dežela ima prijateljem kaktej marsikaj povедati. Skupna rast rastlin z različnim načinom življenja nam daje širši pogled v rastlinski svet. Zanimiva flora naših krajev je že v preteklosti pritegovala ljubitelje in strokovnjake botanike. Marsikaj je zapisanega pa tudi živo predstavljenega v botaničnih vrtovih in alpinetih. Še ni dolgo tega, ko smo na društvenem izletu obiskali Juliano v Trenti, kjer so zbrane značilne cvetke naših Alp in Krasa. V ljubljanskem botaničnem vrtu pa lahko vidimo posebnost naše dežele, Juvanov netresk.

Slovenija je na severu naše širše domovine. Svet sočnic postaja proti jugu še pestrejši. Vendar so gorski predeli, kot pri nas predvsem bivališče družine ~~Crassulaceae~~. Drugače je seveda ob morju, kjer so agave, opuncije in mnoge druge sočnice skoraj na vsakem koraku. Tako je svet, ki v njem živimo, tudi del sveta sočnic. Obenem pa naš svet, v katerem smo zakoreninjeni skupaj z našimi rastlinskimi prijateljicami. In ni ga kraja pod soncem, ki bi ga z njim zamenjali!

Mislim, da je prav pogledati našo Slovenijo tudi z očmi prijateljev in gojiteljev kaktej. Tako nam bo vsak izklet v hribe, dopust na morju ali piknik na sončnem travniku hkrati prilika za opazovanje naše flore, razmišljanje o okoliščinah, ki se jim je prilagodila, in načinih, kako se ji je to posrečilo, da živi in s tem omogoča življenje živalim in ljudem. Morda se bo komu pri tem utrnila kakšna nova misel, ki bo pomenila kaj novega tudi za njegovo življenje. Saj narava je tudi še danes naša učiteljica.

Marija Prelec